

5. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI ETKİNLİKLERİNİN EĞİTİM BİLİMSEL YAKLAŞIMLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ

Selcan ERİP¹

¹ Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Antalya, Türkiye, eripselcan30@gmail.com, 

Geliş:	22 Mayıs 2026
Kabul:	19 Haziran 2026
Makale Türü:	Araştırma Makalesi
Sorumlu Yazar:	Selcan ERİP, eripselcan30@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabının ikinci kitabında yer alan etkinlikleri eğitim bilimsel yaklaşımlar açısından incelemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş ve veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma materyalini 5. sınıf Türkçe ders kitabının ikinci kitabında yer alan etkinlikler oluşturmaktadır; elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İnceleme sürecinde etkinlikler geleneksel, davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımlar açısından değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, ders kitabındaki etkinliklerin farklı eğitim bilimsel yaklaşımların özelliklerini birlikte taşıdığı belirlenmiştir. Yaklaşımların her birine yer verildiği sonucuna varılmıştır. Özellikle öğrencilerin yorumlama, analiz etme, çıkarımda bulunma, problem çözme ve günlük yaşamla ilişki kurma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin yoğunluğu, bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımların daha baskın olduğunu göstermektedir. Etkinlikler aynı zamanda Maarif Modeli amaçları ile de uyumlu çıkmıştır. Bununla birlikte, bilgi aktarımına dayalı soru-cevap etkinlikleri ve tekrar uygulamalarında geleneksel ve davranışçı yaklaşımın etkileri görülmektedir. Temalar açısından değerlendirildiğinde etkinliklerin dil becerilerinin yanı sıra değer geliştirme, sosyal iletişim ve kültürel farkındalık süreçlerini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, ders kitabı incelemesi, eğitim bilimsel yaklaşımlar, yapılandırmacı yaklaşım, içerik analizi

AN EXAMINATION OF THE ACTIVITIES IN THE 5TH GRADE TURKISH TEXTBOOK FROM THE PERSPECTIVE OF EDUCATIONAL SCIENTIFIC APPROACHES

Selcan ERİP¹

¹ Alanya Alaaddin Keykubat University, Antalya, Türkiye, eripselcan30@gmail.com, 

Received Date:	22 May 2026
Acceptance Date:	19 June 2026
Article Type:	Research Article
Corresponding Author:	Selcan ERİP, eripselcan30@gmail.com

Abstract

The aim of this study is to examine the activities included in the second book of the 5th grade Turkish textbook prepared within the framework of the Türkiye Century Education Model in terms of educational approaches. A qualitative research method was adopted, and document analysis was used as the data collection technique. The research material consists of the activities included in the second book of the 5th grade Turkish textbook, and the collected data were analyzed through content analysis. In the analysis process, the activities were evaluated in terms of traditional, behaviorist, cognitive, and constructivist approaches. The findings reveal that the activities in the textbook reflect the characteristics of different educational approaches together. The high frequency of activities aimed at improving students' skills such as interpretation, analysis, inference, problem solving, and relating knowledge to daily life indicates that cognitive and constructivist approaches are more dominant. However, question-answer activities based on knowledge transfer and repetition practices show the influence of traditional and behaviorist approaches. In terms of themes, the activities were found to support not only language skills but also value development, social communication, and cultural awareness processes. As a result, the textbook presents a multidimensional learning environment that combines different educational approaches.

Keywords: Turkish language teaching, textbook analysis, educational approaches, constructivist approach, content analysis

1. GİRİŞ

Dil, bireyin düşüncelerini ifade etmesini, iletişim kurmasını ve çevresiyle etkileşimde bulunmasını sağlayan temel bir araçtır. Bu sürecin önemli bir bileşeni olan dilbilgisi, yalnızca kurallar bütünü olarak değil; aynı zamanda dil becerilerinin geliştirilmesini destekleyen işlevsel bir sistem olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle dilbilgisi öğretimi, eğitim bilimleri alanında farklı yaklaşımlar doğrultusunda ele alınmış ve zamanla değişim göstermiştir. Geleneksel yaklaşımlarda dilbilgisi öğretimi, kuralların doğrudan aktarılması ve ezberlenmesi üzerine kuruludur. Bu yaklaşımda öğrenci pasif bir konumda yer almakta ve öğrenme süreci çoğunlukla öğretmen merkezli ilerlemektedir. Davranışçı yaklaşım ise dil öğrenimini alışkanlık kazandırma süreci olarak ele almakta; tekrar, pekiştirme ve uyarıcı-tepki ilişkisini temel almaktadır. Ancak bu yaklaşımlar, öğrencinin aktif katılımını ve üst düzey düşünme becerilerini yeterince destekleyememektedir (Pehlivan ve ark., 2024). Buna karşılık bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımlar, öğrencinin bilgiyi aktif olarak yapılandırmasını esas alır. Bu yaklaşımlarda dilbilgisi öğretimi, bir amaç olmaktan çok iletişimi destekleyen bir araç olarak görülmektedir.

Günümüz eğitim sistemi de bu araçları hayata geçiren Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) uygulamasını hayata geçirmektedir. Ülçay (2024). Gelişime ve dönüşüme ayak uyduran Maarif Modelin köklü değişimleri içeren bir eğitim sistemi olmakla birlikte eğitimin öğrenci merkezli bir yaklaşıma dayandığını ve aynı zamanda eleştirel düşünme, problem çözme becerilerinin geliştirilmesi ve günümüz teknolojisine uyum sağlama gibi hedefleri benimsediğini belirtmektedir. Aynı zamanda, programın eğitim sistemindeki zorlukları aşmayı ve çağın gereksinimlerine yanıt verebilen bir yapı oluşturmayı amaçladığını ifade etmektedir. Erdem-değer-eylem çerçevesi çatı değerler etrafında şekillenen bir yapı olarak tanımlanır (MEB 2024). Bunun yanı sıra merkezde farklı gelişim alanlarını desteklemek ve değerlere sahip çıkmayı amaçlayan, değerleri eyleme dönüştürmeyi teşvik eden bir sistemdir (Arslan, 2025).

Öğrencinin dil yapılarını keşfetmesi, anlamlandırması ve farklı bağlamlarda kullanabilmesi önem kazanmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımda sezdirme ve tümevarım yöntemleri ön plana çıkmakta, öğrencinin kurallara kendisinin ulaşması hedeflenmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda hazırlanan Türkçe ders kitapları da bu çağdaş yaklaşımları temel almakta ve öğrenciyi aktif öğrenme sürecine dâhil etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda

ders kitaplarında yer alan etkinlikler, öğrencinin dil becerilerini geliştirmesinin yanı sıra düşünme, analiz etme ve sorgulama becerilerini de destekleyen önemli araçlardır. Araştırmanın amacı, 5. sınıf Türkçe ders kitabının ikinci kitabında yer alan etkinlikleri eğitim bilimsel yaklaşımlar (geleneksel, davranışçı, bilişsel ve yapılandırmacı) açısından incelemek ve bu etkinliklerin hangi öğrenme anlayışlarını yansıttığını ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmada, 5. sınıf Türkçe ders kitabının (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024) ikinci kitabında yer alan etkinliklerin eğitim bilimsel yaklaşımlar açısından incelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırma, olay ve olguların doğal ortamında bütüncül bir biçimde incelendiği; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi çeşitli nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılan bir araştırma türüdür (Aydın, 2018, s. 2). Bu doğrultuda çalışma, doküman incelemesi tekniğine dayalı olarak yürütülmüştür. Gözlem ve dokümana dayanması nedeniyle nitel araştırma, bireyin kendi yeterliklerinin bilincine varması ve kendi çabasıyla inşa ettiği sosyal yapının derinliklerini anlamaya yönelik olarak geliştirilmiş bir bilgi üretme yaklaşımı olarak da tanımlanmaktadır (Baltacı, 2019, s. 270). Bu yaklaşımdan hareketle araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup veriler doküman incelemesi ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırmanın verilerini oluşturan birincil veya ikincil kaynaklardan elde edilen çeşitli verilerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecidir (Özkan, 2021, s. 2).

2.2 Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın veri kaynağını, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (MEB, 2024) doğrultusunda hazırlanmış 5. sınıf Türkçe ders kitabının (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024) ikinci kitabında yer alan etkinlikler oluşturmaktadır. İnceleme kapsamında kitapta yer alan etkinlikler araştırmaya dâhil edilmiş, serbest okuma metinleri ve metin dışı unsurlar değerlendirme kapsamı dışında bırakılmıştır. Etkinlikler geleneksel yaklaşım, davranışçı yaklaşım, yapılandırmacı yaklaşım, bilişsel yaklaşım kapsamında değerlendirilmiştir. Verilerin toplanmasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda ders kitabında yer alan etkinlikler tek tek incelenmiş, her bir etkinlik eğitim bilimsel yaklaşımlar doğrultusunda analiz edilmek üzere kayıt altına alınmıştır. Etkinlikler, içerik ve yapı özellikleri dikkate alınarak sistematik biçimde sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. 5. sınıf Türkçe ders kitabı toplam 6 temadan oluşmaktadır. Çalışmada ise 3 tema ele alınmıştır. 1. Kitap örneklem dışında tutulmuştur.

3. Bulgular

Tablo 1. 5. Sınıf Türkçe 2. Kitap temaları

GELENEKLERİMİZ
İLETİŞİM VE SOSYAL İLİŞKİLER
SAĞLIKLI YAŞIYORUM

Tablo 1' den hareketle çalışmada geleneklerimiz, iletişim ve sosyal ilişkiler, sağlıklı yaşıyorum temaları incelenmiştir.

Geleneklerimiz Teması

5. Sınıf Türkçe ders kitabının ikinci kitabında yer alan “Nasrettin Hoca” temalı etkinlikler, eğitim bilimsel yaklaşımlar açısından incelendiğinde farklı öğrenme anlayışlarını bir arada barındırdığı görülmektedir. İncelenen etkinlikte öğrencilerden karşılıklı konuşmayı tamamlama, metni anlama, yorum yapma, çıkarımda bulunma ve yeni fikirler üretme gibi çeşitli bilişsel süreçleri gerçekleştirmeleri istenmektedir. Bu durum, etkinliğin büyük ölçüde bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşıma dayandığını göstermektedir. Özellikle öğrencinin metni analiz etmesi, boşlukları kendi düşünceleriyle doldurması ve yorum yapması, bilgiyi aktif olarak yapılandırmasına olanak sağlamaktadır. Etkinlikte yer alan açık uçlu sorular (örneğin, “Nasrettin Hoca’ya ne sorardınız?” gibi) öğrencinin üst düzey düşünme becerilerini (analiz, değerlendirme, yaratma) geliştirmeye yöneliktir. Ayrıca öğrencinin kendi deneyimlerinden yararlanarak çözüm üretmesi istenen bölümler, yapılandırmacı yaklaşımın temel ilkeleriyle örtüşmektedir. Bununla birlikte, bazı etkinliklerde (örneğin metinden hareketle sorulara cevap verme) öğrenciden doğrudan bilgiye dayalı cevaplar beklenmesi, geleneksel yaklaşımın izlerini de göstermektedir. Bu tür etkinliklerde öğrenci, metindeki bilgiyi bulup aktaran daha pasif bir konumda kalabilmektedir.

Etkinlikte yer alan eşleştirme, kavram belirleme ve tekrar gerektiren bölümler ise davranışçı yaklaşım kapsamında değerlendirilebilir. Bu tür uygulamalar, öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve kalıcılığını sağlamaya yöneliktir. Ayrıca “şapka tekniği” gibi farklı bakış açılarıyla düşünmeyi gerektiren etkinlikler, öğrencinin çok yönlü düşünmesini sağlayarak yapılandırmacı yaklaşımı desteklemektedir. Bu durum, etkinliklerin yalnızca dilbilgisi öğretimine değil; aynı zamanda eleştirel düşünme, problem çözme ve iletişim becerilerine de katkı sağladığını göstermektedir. Sonuç olarak incelenen etkinlik, ağırlıklı olarak yapılandırmacı ve bilişsel yaklaşıma dayalı olmakla birlikte, yer yer geleneksel ve davranışçı yaklaşımların da kullanıldığı karma bir öğretim anlayışını yansıtmaktadır. 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Bugün Bayram” adlı çizgi film etkinliği, öğrencilerin dinleme, anlama ve kültürel değerleri kavrama becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır. Etkinlik kapsamında öğrencilerden anahtar kelime belirleme, çıkarım yapma, yorumlama ve günlük yaşamla ilişkilendirme becerileri beklenmektedir. Filmde öne çıkan başlıca anahtar kelimeler “bayram, çocuklar, şeker, mahalle, gelenek, misafirlik, paylaşma ve sevinç” şeklinde belirlenmiştir. Bu kelimeler, bayramın sosyal ve kültürel boyutunu yansıtan temel kavramları içermektedir. Anahtar kelimelerin çağrıştırdığı ifadeler incelendiğinde “mutluluk, dayanışma, ziyaret, saygı ve ikram” gibi değer odaklı kavramlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu durum, etkinliğin değerler eğitimiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Etkinlikte yer alan sorular, öğrencilerin yalnızca metni anlamasını değil aynı zamanda olayları yorumlamasını da gerektirmektedir. Örneğin çocukların Basri amcadan kaçma nedenleri ya da yakalandıklarında hissettikleri duygular gibi sorular, empati kurma becerisini desteklemektedir. Ayrıca bayramların insan ilişkilerini güçlendirmedeki rolüne yönelik sorular, öğrencilerin toplumsal bağları fark etmelerine katkı sağlamaktadır. Kalıplaşmış ifadelerle ilgili etkinlikler ise öğrencilerin dilin kültürel yönünü öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. “Geçmiş olsun”, “eline sağlık” gibi ifadelerin uygun bağlamlarda kullanılması, iletişim becerilerini geliştirmeye yöneliktir. Genel olarak değerlendirildiğinde bu etkinlik; dil becerilerinin yanı sıra kültürel farkındalık, sosyal değerler ve iletişim yetkinliklerini birlikte geliştirmeyi hedefleyen çok yönlü bir yapı sunmaktadır. Bu yönüyle etkinlik, programın kazanımlarıyla uyumlu ve işlevsel bir içerik göstermektedir.

İletişim ve sosyal ilişkiler Teması

İncelenen metinde “ev” kavramı yalnızca fiziksel bir mekân olarak değil, duygusal ve sosyal yönleriyle ele alınmıştır. Metne dayalı olarak hazırlanan etkinlik soruları, öğrencilerin hem metni anlamalarını hem de yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Metne göre mutluluğun simgesi, maddi unsurlar değil; samimiyet, paylaşım ve aile içi iletişimidir. Yazar, özellikle geçmişteki sıcak ve içten ev ortamlarını örnek vererek mutluluğun eşyalardan ziyade insanlar arasındaki ilişkilerden doğduğunu vurgulamaktadır. Metinde herkesin hayalindeki ev ortamı; insanların bir arada vakit geçirdiği, sohbet ettiği, birbirini dinlediği ve duygusal bağların güçlü olduğu bir ortam olarak betimlenmiştir. Bu ev tasviri, günümüzde yaygınlaşan bireyselleşmiş ve teknoloji odaklı yaşam biçimiyle karşıtlık oluşturmaktadır. “Eşya duygunun, ruhun önüne geçti.” ifadesi, modern yaşamda maddi unsurların insan ilişkilerinin önüne geçtiğini anlatmaktadır. Bu durum, insanların birbirine ayırdığı zamanın azalmasına ve iletişimin zayıflamasına neden olmaktadır. Metinde ayrıca yazarın çocukluk döneminde izlediği içeriklerle yetişkinlik dönemindeki içerikler arasında belirgin bir fark olduğu görülmektedir. Çocukluk döneminde daha samimi, aile ilişkilerini ön plana çıkaran içerikler izlenirken; yetişkinlik döneminde daha gösterişli, büyük ve lüks evlerin ön plana çıktığı içeriklerin arttığı ifade edilmektedir. Bu değişim, medya ve toplumdaki tüketim odaklı anlayışın artmasıyla açıklanabilir.

Metnin ana fikri; evin yalnızca fiziksel bir alan olmadığı, asıl önemli olanın evde kurulan insani ilişkiler ve duygusal bağlar olduğudur. Bu ana fikir, metinde yer alan “insana dokunmak gerekir” ve “eşyanın hâkimiyetinden kurtulmak gerekir” gibi ifadelerle desteklenmektedir. Sonuç olarak metinde, modern yaşamın getirdiği bireyselleşme ve maddiyat odaklı anlayış eleştirilmekte; buna karşılık sevgi, iletişim ve paylaşım temelli bir ev yaşamının önemi vurgulanmaktadır. Bu yönüyle etkinlik, öğrencilerin hem eleştirel düşünme becerilerini hem de değerler farkındalığını geliştirmeye katkı sağlamaktadır. İncelenen metin ve etkinlikler, öğrencilerin dil becerilerinin yanı sıra sosyal değerler, aile yapısı ve empati becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır. Metinde kırsal yaşam, aile ilişkileri ve bireyin gelişiminde ailenin rolü ön plana çıkarılmaktadır. Bağlamdan hareketle anlamı tahmin edilen kelimeler incelendiğinde “karlı geçmek” ifadesinin uzun ve zorlu kış şartlarını, “kuluçkaya yatırmak” ifadesinin üretim ve sorumluluk sürecini, “çıkık sesi”nin ise köy yaşamının canlılığını ve sürekliliğini temsil ettiği görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin kelime anlamını bağlam içinde kavrama becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Metinde çocukların köyde yaz günlerini çalışarak, ailelerine yardım ederek ve doğayla iç içe geçirecek değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Mehmet’in anne ve babasının ortak özellikleri arasında çalışkanlık, fedakârlık ve çocuklarına destek olma gibi değerler öne çıkmaktadır. Özellikle Mehmet’in kitap okuma alışkanlığına ailesinin olumlu yaklaşması, eğitim ve bireysel gelişime verilen önemi göstermektedir. Metinde önemli ve önemsiz bilgilerin ayırt edilmesine yönelik etkinlikler, öğrencilerin metni analiz etme ve ana unsurları belirleme becerilerini geliştirmeye yöneliktir. Önemli bilgiler incelendiğinde metnin; Mehmet’in yaşam koşulları, ailesiyle ilişkisi ve okuma sevgisi etrafında şekillendiği görülmektedir.

Metinde yer alan ifadeler, merhamet, inanç ve mutluluk gibi değerlerle ilişkilendirilmiştir. Özellikle yoksullar için dua edilmesi, toplumsal dayanışma ve empati duygusunun vurgulandığını göstermektedir. Söz sanatlarına yönelik etkinliklerde ise benzetme gibi anlatım tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanım, metnin daha etkileyici, akıcı ve akılda kalıcı olmasını sağlamaktadır. Örneğin kitapların “karanlık gecelerde parlayan ay’a benzetilmesi, okumanın yol gösterici yönünü vurgulamaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde bu etkinlikler; öğrencilerin okuduğunu anlama, analiz etme, yorumlama ve değerler üzerinden çıkarım yapma becerilerini geliştirmeye yönelik çok yönlü bir yapı sunmaktadır. Aynı zamanda aile, paylaşma ve eğitim gibi temel değerlerin kazandırılmasına katkı sağlamaktadır.

Sağlıklı Yaşıyorum Teması

İncelenen metin doğrultusunda elde edilen bulgular, “ev” kavramının yalnızca fiziksel bir mekân olarak değil, aynı zamanda duygusal ve sosyal bir alan olarak ele alındığını göstermektedir. Metinde yazar, çocukluk dönemine ait anılarıyla günümüz yaşamı arasında karşılaştırma yaparak önemli bir değişime dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, geçmişte ev ortamının daha samimi, paylaşımcı ve duygu temelli olduğu; günümüzde ise maddi unsurların ön plana çıktığı görülmektedir. Metinde yer alan “eşya duygunun, ruhun önüne geçti” ifadesi, bu değişimin en açık göstergelerinden biridir. Bu bulgu, bireylerin mutluluğu maddi varlıklarda aramaya başladığını, buna karşın aile içi iletişim ve duygusal bağların zayıfladığını ortaya koymaktadır. Ayrıca yazarın çocukluk dönemine ait televizyon izleme deneyimleri ile yetişkinlik dönemindeki izleme alışkanlıkları karşılaştırıldığında, medya içeriklerinin de bu değişimde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Çocuklukta daha sade ve gerçekçi içerikler izlenirken, yetişkinlikte daha çok lüks yaşamların öne çıkarıldığı programların tercih edildiği görülmektedir. Sonuç olarak elde edilen bulgular, metnin temelinde yer alan ana düşüncenin; modern yaşamın etkisiyle değişen değerler sistemi içinde, duygusal bağların zayıfladığı ve maddi unsurların ön plana çıktığı yönünde olduğunu göstermektedir. Bu durum, ev kavramının anlamında da önemli bir dönüşüm yaşandığını ortaya koymaktadır. İncelenen etkinliklerde, öğrencilerin metinden hareketle çıkarım yapmalarını sağlayan soruların bulunduğu görülmektedir. Örneğin “eşya duygunun önüne geçti” gibi ifadelerin yorumlanması istenerek öğrencilerin soyut düşünme becerileri desteklenmektedir. Bu durum, etkinliklerin üst düzey bilişsel becerilere hitap ettiğini göstermektedir. Ayrıca etkinliklerde öğrencilerin kişisel deneyimlerini kullanmalarına fırsat tanındığı belirlenmiştir. “Size göre mutlu bir ev nasıl olur?” gibi sorular, öğrencinin kendi yaşamıyla metin arasında bağlantı kurmasını sağlamaktadır. Bu da yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygun bir içerik sunulduğunu göstermektedir.

Metinde yer alan karşılaştırma etkinlikleri (yazarın çocukluğu ve yetişkinliği gibi) öğrencilerin zaman içindeki değişimi fark etmelerine katkı sağlamaktadır. Bu tür etkinliklerin, analiz ve karşılaştırma becerilerini geliştirdiği söylenebilir. Son olarak, etkinliklerin değerler eğitimi açısından da önemli bulgular sunduğu görülmektedir. Aile, mutluluk, paylaşım ve sevgi gibi kavramların ön plana çıkarılması, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimini desteklemektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, incelenen etkinliklerin hem dil becerilerini geliştirmeye hem de öğrencilerin düşünme, yorumlama ve değer kazanımı süreçlerine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen 5. sınıf Türkçe ders kitabı (2. kitap) etkinliklerinin, farklı eğitim bilimsel yaklaşımları bir arada barındırdığı görülmektedir. Elde edilen bulgular temalar düzeyinde değerlendirildiğinde, etkinliklerin büyük ölçüde bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşıma dayandığı, bununla birlikte yer yer geleneksel ve davranışçı yaklaşımların izlerini de taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır. “Geleneklerimiz” teması incelendiğinde, özellikle “Nasrettin Hoca” ve “Bugün Bayram” etkinliklerinde öğrencilerin aktif katılımını gerektiren, yorumlama, çıkarım yapma ve günlük yaşamla ilişkilendirme becerilerini geliştiren uygulamaların ön planda olduğu görülmektedir. Açık uçlu sorular, çoklu bakış açıları geliştirmeye yönelik etkinlikler ve değerler eğitimi odaklı içerikler yapılandırmacı yaklaşımı desteklemektedir. Ancak metne dayalı doğrudan bilgi soruları ve tekrar içerikli etkinlikler, geleneksel ve davranışçı yaklaşımın da sürdüğünü göstermektedir.

“İletişim ve Sosyal İlişkiler” teması kapsamında yer alan etkinliklerde, öğrencilerin metni yalnızca anlamaları değil, aynı zamanda eleştirel biçimde değerlendirmeleri beklenmektedir. “Ev” kavramının duygusal ve sosyal boyutlarıyla ele alınması, öğrencilerin soyut düşünme ve yorumlama becerilerini geliştirmeye yöneliktir. Ayrıca öğrencilerin kendi deneyimlerinden hareketle görüş bildirmeleri, yapılandırmacı yaklaşımın güçlü bir şekilde yansıtıldığını göstermektedir. Bu temada değerler eğitimi (aile, iletişim, empati) belirgin bir şekilde ön plana çıkmaktadır. “Sağlıklı Yaşıyorum” teması incelendiğinde ise öğrencilerin hem bilişsel hem de davranışsal düzeyde kazanımlar elde etmelerine yönelik etkinliklerin yer aldığı görülmektedir. Metinlerin yapı analizi, düşüncüyü geliştirme yolları ve karşılaştırma etkinlikleri bilişsel yaklaşımı desteklerken; doğru davranışları kazandırmaya yönelik etkinlikler davranışçı yaklaşımın etkisini göstermektedir. Aynı zamanda öğrencilerin kendi yaşamlarıyla ilişki kurmalarını sağlayan sorular, yapılandırmacı yaklaşımın devam ettiğini ortaya koymaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde, ders kitabındaki etkinliklerin tek bir yaklaşıma bağlı kalmadığı, aksine karma bir öğretim anlayışı benimsediği görülmektedir. Ancak ağırlıklı olarak öğrenciyi merkeze alan, aktif katılımı teşvik eden ve

üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen yapılandırmacı ve bilişsel yaklaşımın baskın olduğu söylenmektedir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma bulguları, 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin büyük ölçüde çağdaş eğitim yaklaşımlarıyla uyumlu olduğunu göstermektedir. Mete, Çiçek ve Asar'a (2022, s. 380) göre çalışmalarında 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yapılandırmacı yaklaşımın yoğunlukta olduğunu söylemektedir. Özellikle yapılandırmacı yaklaşımın temel ilkeleri olan öğrencinin aktif katılımı, bilgiyi yapılandırması ve öğrenmeyi yaşamla ilişkilendirmesi, incelenen etkinliklerde belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu durum, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin öğrenci merkezli eğitim anlayışıyla örtüşmektedir. Bununla birlikte, ders kitabında yer alan bazı etkinliklerin hâlen geleneksel ve davranışçı yaklaşımların özelliklerini taşıdığı dikkat çekmektedir. Özellikle metne dayalı doğrudan bilgi soruları ve tekrar içerikli uygulamalar, öğrencinin pasif kalmasına neden olabilecek unsurlar barındırmaktadır. Bu durum, öğretim sürecinde farklı yaklaşımların birlikte kullanıldığını ve tam anlamıyla yapılandırmacı bir dönüşümün henüz tamamlanmadığını göstermektedir. Temalar açısından değerlendirildiğinde, etkinliklerin yalnızca dil becerilerini geliştirmeye yönelik olmadığı; aynı zamanda öğrencilerin sosyal, duygusal ve kültürel gelişmelerini de desteklediği görülmektedir. Değerler eğitiminin etkinliklere entegre edilmesi, öğrencilerin empati, paylaşım ve iletişim becerilerini geliştirmesi açısından önemli bir bulgu olarak öne çıkmaktadır. Sonuç olarak, incelenen ders kitabı etkinliklerinin çok yönlü bir öğrenme ortamı sunduğu sonucuna varılmıştır.

Öneriler

Yapılandırmacı yaklaşımın daha etkili uygulanabilmesi için öğrencinin aktif katılımını artıran, keşfetmeye dayalı ve üretim odaklı etkinliklerin daha da geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Beyanlar

Değerlendirme: Bu makalenin ön incelemesi iki iç hakem (editörler- yayın kurulu üyeleri) içerik incelemesi ise iki dış hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik modeliyle incelendi. Benzerlik taraması yapılarak (intihal.net) intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanması sırasında bilimsel ve etik ilkelere uyulmuş ve kullanılan tüm kaynaklar referanslarda usulüne uygun olarak belirtilmiştir. Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemiştir.

Etik Bildirim: mergengergiiiletisim@gmail.com - <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mfl>

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum, kuruluş veya kişi tarafından finansal destek alınmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Makale, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) Lisansı altında yayımlanmaktadır.

Evaluation: The preliminary review of this article was reviewed by two internal referees (editors- editorial board members) and the content review was reviewed by two external referees using the double-blind refereeing model. It was confirmed that it does not contain plagiarism by scanning for similarity (intihal.net).

Ethical Statement: Scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study, and all sources used were properly cited in the references. No ethics committee approval was required for this study.

Complaints: mergengergiiiletisim@gmail.com - <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mfl>

Conflicts of Interest: The authors declare no conflict of interest.

Grant Support: No financial support was received from any institution, organization, or individual for this study.

Copyright & License: The article is published under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

KAYNAKÇA

Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *International Humanities and Social Science Review (IHSSR)*, 2(2), sayfa aralığı.

Arslan, A. (2025). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli erdem–değer–eylem çerçevesinin incelenmesi. *Temel Eğitim / Primary Education*, 27, 106–121. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.1758139>

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368–388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>

Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). Erdem–Değer–Eylem Çerçevesi: Duyarlılık. <https://tymm.meb.gov.tr/beceriler/erdem-deger-eylem-cercevesi>

Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). 5. sınıf Türkçe ders kitabı (2. kitap). Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Mete, F., Çiçek, S., & Asar, A. (2022). Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi konuları: Yapılandırmacı yaklaşım öncesi ve sonrası. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(2), 363–384.

Özkan, U. B. (2021). Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi (4. baskı). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786052417232>

Pehlivan, A., Aydın, İ. S., Yalınkılıç, K., & Azizoğlu, N. İ. (Ed.). (2024). Dil bilgisi öğretimi (4. baskı). Pegem Akademi.

Ülçay, O. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli değerlendirmesi. *Ulusal Eğitim, Toplum ve Dünya Dergisi*, 1(2), 70–75.